

BO’LAJAK O’QITUVCHILARNI TAYYORLASHDA SUN’IY INTELLEKT
TEKNOLOGIYALARINING O’RNI VA IMKONIYATLARI

Raxmonov Ismoiljon Alisher o’g’li
Namangan davlat pedagogika instituti doktoranit.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.21127083>

Annotatsiya. Maqolada sun’iy intellekt texnologiyalarining pedagogik ta’lim tizimiga ta’siri, bo’lajak o’qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishdagi o’rni hamda ta’lim jarayonini takomillashtirish imkoniyatlari tahlil qilingan. Shuningdek, sun’iy intellekt vositalaridan foydalanishning afzalliklari va pedagogik istiqbollari yoritilgan.

Kalit so’zlar: sun’iy intellekt, pedagogik ta’lim, bo’lajak o’qituvchi, raqamli kompetentlik, innovatsion texnologiyalar.

Аннотация. В статье анализируется влияние технологий искусственного интеллекта на систему педагогического образования, их роль в развитии профессиональной компетентности будущих учителей, а также возможности совершенствования образовательного процесса. Также освещены преимущества и педагогические перспективы использования средств искусственного интеллекта.

Ключевые слова: искусственный интеллект, педагогическое образование, будущий учитель, цифровая компетентность, инновационные технологии.

Abstract. The article analyzes the impact of artificial intelligence technologies on the pedagogical education system, their role in developing the professional competence of future teachers, and the possibilities for improving the educational process. The advantages and pedagogical prospects of using artificial intelligence tools are also highlighted.

Keywords: artificial intelligence, pedagogical education, future teacher, digital competence, innovative technologies.

So’nggi yillarda sun’iy intellekt texnologiyalarining jadal rivojlanishi ta’lim tizimida tub o’zgarishlarni yuzaga keltirmoqda. Raqamli transformatsiya sharoitida pedagogik kadrlarni tayyorlash jarayoniga zamonaviy texnologiyalarni integratsiya qilish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Sun’iy intellekt nafaqat o’quv materiallarini yaratish va tahlil qilish, balki ta’lim jarayonini individuallashtirish, o’quv faoliyatini monitoring qilish hamda bo’lajak o’qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish imkonini bermogda.

Sun’iy intellekt texnologiyalari bo’lajak o’qituvchilarni tayyorlashda bir qator pedagogik imkoniyatlarni mavjud:

- birinchidan, sun’iy intellekt vositalari talabalarning mustaqil ta’lim faoliyatini qo’llab-quvvatlaydi. Murakkab mavzularni tushuntirish, dars ishlanmalari yaratish, metodik tavsiyalar ishlab chiqish hamda o’quv materiallarini tayyorlashda samarali yordam beradi.

- ikkinchidan, bo’lajak o’qituvchilarning raqamli kompetentligini rivojlantirishda sun’iy intellekt muhim omil hisoblanadi. Zamonaviy pedagog nafaqat fan mazmunini, balki raqamli texnologiyalarni ham puxta egallashi zarur. Shu jihatdan ishlash ko’nikmalarini shakllantirish pedagogik ta’limning ustuvor yo’nalishlaridan biri bo’lib bormogda.

- uchinchidan, sun’iy intellekt texnologiyalari ta’lim jarayonini shaxsga yo’naltirilgan tarzda tashkil etish imkonini beradi. Adaptiv ta’lim tizimlari talabaning individual

ehtiyojlari va bilim darajasiga mos o’quv materiallarini taklif etib, ta’lim samaradorligini oshiradi.

– o’rtinchidan, sun’iy intellekt bo’lajak o’qituvchilarning kreativ va tanqidiy fikrlash kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. AI tomonidan taqdim etilgan ma’lumotlarni tahlil qilish, solishtirish va baholash jarayonida talabalar mustaqil xulosa chiqarish ko’nikmalarini egallaydilar.

Shu bilan birga, sun’iy intellektdan foydalanishda akademik halollik, axborot xavfsizligi va pedagogik etika masalalariga ham alohida e’tibor qaratilishi zarur. Bo’lajak o’qituvchilar suniy intellekt vositalaridan oqilona va mas’uliyatli foydalanish madaniyatiga ega bo’lishlari lozim.

Sun’iy intellekt – insonning aqliy faoliyatiga xos bo’lgan o’rganish, tahlil qilish, muammolarni hal etish, qaror qabul qilish va muloqot qilish kabi jarayonlarni kompyuter tizimlari orqali amalga oshirishga qaratilgan texnologiyalar majmuasidir. Zamonaviy sun’iy intellekt katta hajmdagi ma’lumotlarni qayta ishlash, ulardagi qonuniyatlarni aniqlash va olingan natijalar asosida prognozlar yaratish imkoniyatiga ega. Ta’lim sohasida sun’iy intellekt o’quv jarayonini individuallashtirish, ta’lim natijalarini tahlil qilish, o’quv materiallarini yaratish hamda o’qituvchi faoliyatini qo’llab-quvvatlash vositasi sifatida muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Pedagogik ta’lim – ta’lim-tarbiya jarayonini samarali tashkil etishga qodir bo’lgan pedagog kadrlarni tayyorlash, qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirishga qaratilgan uzluksiz ta’lim tizimidir. Pedagogik ta’limning asosiy maqsadi zamonaviy bilim, ko’nikma va kompetensiyalarga ega, innovatsion fikrleydigan hamda ta’lim muammolarini samarali hal qila oladigan mutaxassislarni tayyorlashdan iborat. Raqamli transformatsiya sharoitida pedagogik ta’lim mazmuni sun’iy intellekt, axborot texnologiyalari va innovatsion pedagogik yondashuvlar bilan boyib bormoqda.

Bo’lajak o’qituvchi – pedagogik ta’lim muassasalarida tahsil olayotgan, kelgusida ta’lim-tarbiya faoliyatini amalga oshirishga tayyorlanayotgan shaxsdir. Zamonaviy bo’lajak o’qituvchi nafaqat o’z mutaxassisligi bo’yicha chuqur bilimga ega bo’lishi, balki ta’lim jarayonini tashkil etish, raqamli vositalardan foydalanish, innovatsion metodlarni qo’llash hamda o’quvchilar bilan samarali kommunikatsiya o’rnatish kompetensiyalarini ham egallashi zarur. Sun’iy intellekt davrida bo’lajak o’qituvchilarning kasbiy tayyorgarligiga qo’yilayotgan talablar yanada kengaymoqda.

Raqamli kompetentlik – axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan maqsadli, samarali va xavfsiz foydalanish bo’yicha bilim, ko’nikma va malakalar majmuasidir. U axborotni izlash, tahlil qilish, saqlash, qayta ishlash, raqamli kontent yaratish, onlayn muloqot qilish hamda axborot xavfsizligini ta’minlash kabi komponentlarni o’z ichiga oladi. Bo’lajak o’qituvchilarning raqamli kompetentligi zamonaviy ta’lim muhitida muvaffaqiyatli faoliyat yuritishning muhim sharti hisoblanadi. Sun’iy intellekt vositalaridan samarali foydalanish ham aynan raqamli kompetentlikning rivojlanganlik darajasiga bog’liq.

Innovatsion texnologiyalar – ta’lim samaradorligini oshirishga xizmat qiluvchi yangi pedagogik, axborot va raqamli yechimlar tizimidir. Ular ta’lim jarayonini modernizatsiya qilish, o’quvchilarning bilish faoliyatini faollashtirish hamda o’qitish sifatini yaxshilashga qaratilgan. Innovatsion texnologiyalar tarkibiga masofaviy ta’lim platformalari, virtual va kengaytirilgan reallik, adaptiv ta’lim tizimlari, raqamli laboratoriyalar hamda sun’iy intellektga asoslangan vositalar kiradi. Mazkur texnologiyalar bo’lajak o’qituvchilarning kasbiy rivojlanishida muhim omil sifatida namoyon bo’ladi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, sun’iy intellekt texnologiyalari pedagogik ta’lim tizimining transformatsiyalashuviga kuchli ta’sir ko’rsatib, bo’lajak o’qituvchilarni tayyorlash jarayonini yangi bosqichga olib chiqmoqda. Sun’iy intellekt vositalari ta’lim mazmunini individuallashtirish, o’quv jarayonini samarali tashkil etish, ta’lim natijalarini monitoring qilish hamda talabalarning mustaqil ta’lim faoliyatini qo’llab-quvvatlash imkoniyatlarini kengaytirmoqda.

Sun’iy intellekt texnologiyalaridan samarali foydalanish bo’lajak o’qituvchilarning raqamli kompetentligi, tanqidiy va kreativ fikrlashi, axborot bilan ishlash madaniyati hamda kasbiy kompetentligini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, generativ sun’iy intellekt vositalarining pedagogik faoliyatga integratsiyalashuvi bo’lajak pedagoglarni zamonaviy ta’lim muhitida samarali faoliyat yuritishga tayyorlashning muhim omili hisoblanadi.

Shu sababli pedagogik oliy ta’lim muassasalarida sun’iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishga oid bilim, ko’nikma va malakalarni o’quv dasturlariga tizimli ravishda kiritish, bo’lajak o’qituvchilarning AI savodxonligini rivojlantirish hamda sun’iy intellektdan foydalanishning etik va huquqiy jihatlariga oid kompetensiyalarni shakllantirish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

- 1 O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Sun’iy intellekt texnologiyalarini 2030-yilgacha rivojlantirish strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi PQ-358-son qarori, 2024-yil 14-oktabr.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi PF-6079-son Farmoni, 2020-yil 5-oktabr.
3. Murodova M.M. Sun’iy intellekt vositalarining ta’lim jarayonidagi afzalliklari // Ta’lim innovatsiyasi va integratsiyasi. – 2025. – № 2. – B. 45–49.
4. Qosimova M.A. Sun’iy intellekt orqali xorijiy til o‘qitish samaradorligini oshirish // Foreign Languages in Uzbekistan. – 2024. – № 1. – B. 118–124.
5. Azizova Q.M. Pedagogik mahorat markazlari tinglovchilarida sun’iy intellekt texnologiyalari yordamida kreativ g‘oyalarni rivojlantirish // Sun’iy intellekt va o‘qitishning zamonaviy an‘analari xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallari. – Andijon, 2025. – B. 27–30.